

MOLNÁR ERZSÉBET*

A kártérítési igény kielégítési alapjának elvonása a büntetőeljárásban

Gondolatok a polgári jogi igény és a vagyonekhozás kollíziójáról

A büntetőjogi jogkövetkezmények körében alkalmazott vagyoni szankciók, valamint a polgári jogi kártérítés közötti kapcsolat, esetleges kollízió vizsgálatára egy olyan tanulmány inspirált, amelyet *Nagy Ferenc* *Professzor Úrtól* kaptam, nevezetesen *Marton Géza: Büntetés és kártérítés* című munkája. Így köszönettel a tanulmányra való figyelemfelhívásért, e dolgozattal szeretném köszönten a jubilánst és tiszteletemet kifejezni munkássága előtt 70. születésnapja alkalmából.

I. Hipotézis

Jelen tanulmányban a polgári jogi igény, valamint a vagyonekhozás vélt vagy valós kollíziójának vizsgálatára törekszem. Nem célom e két jogintézmény rendelkezéseinek részletes ismertetése, arra kizárólag az általam vizsgált kérdés elemzéséhez szükséges mértékben kerül sor. A kérdés, amely az igazolásra vagy cáfolatra váró hipotézis felállításához vezet, a következő: Mi történik akkor, ha a polgári jogi igény elbírálására nem a büntetőeljárásban kerül sor, és a vagyonekhozás intézkedés a bűncselekményből származó teljes vagyon vonatkozásában alkalmazásra kerül? Hogyan, illetve milyen vagyonból kerül kielégítésre a polgári eljárásban¹ érvényesített magánjogi igény ebben az esetben? Sérül-e a kétszeres elvonás tilalma,² ha a polgári bíróság által megítélt kártéri-

* tanársegéd, Szegedi Tudományegyetem

¹ Jelen tanulmány keretei között polgári eljárás terminus alatt értek minden olyan eljárást, amely *nem* büntetőeljárás. A polgári jogi igény megjelenési formáját tekintve ugyanis nem csak kártérítési igény lehet, hanem pl. munkaviszonyból származó olyan vagyoni igény, amelynek elbírálására munkaügyi bíróság köteles.

² A kétszeres elvonás tilalma szerint tilos ugyanazon jogalpból származó igény alapján a vagyon többszörös elvonása az igény kötelezettjétől. A tilalom álláspontom szerint a jogrendszer egységessége elvének szem előtt tartásával a ne bis in idem elvből levezethető. Az elvet tipikusan a büntetőjog és közigazgatási jog (adó jog), azaz közjog-közjog relációban idézi a joggyakorlat (valamint a jogtudomány). Így a vagyonekhozás vonatkozásában e tilalommal foglalkozik a *vagyonekhozás egyetemleges alkalmazásának tilalmáról, illetve a részesekkel szembeni alkalmazásáról* szóló 95. számú büntető kollégiumi vélemény. [Vö. PASEWALDT, DAVID: *Buchrezension*: CLAUS, SUSANNE: *Gewinnabschöpfung und Steuer, Dogmatik, Praxis*,

tést is meg kell fizetni még a bűnös eredetű vagyonnak a büntetőeljárásában történt teljes elvonását követően?

A hipotézis, amelynek igazolására e kérdések megválaszolása mentén törekszem, a következő:

Fennáll a kétszeres elvonás tilalmának sérelme abban az esetben, ha a büntetőbíró-ság a bűncselekményből származó teljes vagyonra alkalmazza a vagyonekhozás intéz-kedést és a polgári jogi igény kielégítésére nem a büntetőeljárásban kerül sor.

II. Bevezetés

Alapvető tétel, miszerint a büntetőbíró-ság főszabály szerint a büntetőjogi főkérdésben, azaz a büntetőjogi felelősség kérdésében dönt, a polgári bíróság feladata pedig a felek közötti vitás vagyoni viszony rendezése, a vagyoni viszonyok törvényes, jogszerű rend-jének visszaállítása. A vád tárgyává tett cselekmény következtében keletkezett kárnak a büntetőeljárásban való érvényesítéséhez azonban régtől fogva jelentős perökonómiai szempontok fűződnek.³ Az adhéziós eljárás – azaz ha a polgári jogi igény elbírálására a büntetőeljárásban kerül sor – főszabály szerint költséghatékonyabb két eljárás párhuzamos lefolytatásánál,⁴ ugyanis a polgári jogi igény jogalapja a bűncselekménnyel okozott kár vonatkozásában tipikusan a büntetőeljárásban kerül megállapításra. A büntetőjogi felelősség önálló elbírálása büntető eljárásjogi alapelvből⁵ következően a büntetőjogi főkérdés – ami egyben a polgári jogi igény jogalapja is lesz – büntetőbíró-ság általi elbí-rálása köti a polgári ügyekben eljáró bíróságokat, így már ezen okból kifolyólag is haté-konyabb az egy eljárásban való elbírálás. Mint ahogyan azt már *Turi István*, 1950-es tanulmányában a Bűnvádi Perrendtartás releváns rendelkezésével kapcsolatban megfo-galmazza: „*A polgári ítélet szempontjából a büntetőítélet praeiudicialis, vagyis az ab-ban megállapított bűnösség úgy viszonylik a magánjogi kötelezettséghez, mint a jogalap a kereseti kérelemhez.*” Éppen azért „*nem lenne célszerű e logikai teendőt kettéválasztani, annál kevésbé, mert a büntetőítéletben foglalt bűnösségi tényalapot a res iudicata*

Reform. Nomos Verlag, Schriftenreihe zum deutschen, europäischen und internationalen Wirtschaftsstraf-recht Bd. 12, Baden-Baden, 2010. Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik (ZIS) 2012/10, 534–536. pp., 534. p.] A tilalom közjog-magánjog viszonylatában való érvényesülésének követelményét a német szakirodalom expressis verbis megfogalmazza, (das Verbot der doppelten Inanspruchnahme des Täters) a sértett magánjogi igényének a vagyonekhozás alkalmazásával szembeni primátusának egyik kifejezett in-dokaként deklarálja. KREIE, MARCO: *Strafrechtliche Zurückgewinnungshilfe und privatrechtliche Anspruchs-durchsetzung Straftatgeschädigter.* Magisterarbeit. Universität Osnabrück, 2004.; HERZOG, FELIX: *Verfall und Einziehung.* In: Kindhäuser, Urs– Neumann, Ulfrid – Paeffgen, Hans-Ullrich (szerk.): *Nomos Kommentar. Strafgesetzbuch.* Band 1. 3. Auflage, Nomos, Baden-Baden, 2010. 2368–2432. pp., 2379. p.

³ Vö. BODOR TIBOR: *A polgári jogi igény elbírálása (Be. 335. §).* In: Nagykommentár a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényhez.

⁴ Vö. RÓTH ERIKA: *A polgári jogi igény érvényesítése a büntetőeljárásban, avagy a büntetőbíró találkozása a polgári joggal.* In: Barzó Tímea (szerk.): Ünnepi tanulmányok Bíró György professzor 60. születésnapjára. Lícium-Art, Miskolc, 2015. 467. p.; TURI ISTVÁN: *A büntetőper és a magánjogi igény,* Jogtudományi Közlöny 1950/3–4., 84–87. pp., 84. p.

⁵ Be. 10. § Abban a kérdésben, hogy a terhelt követett-e el és milyen bűncselekményt, a bíróságot, az ügyészt, a nyomozó hatóságot nem köti a más eljárásban, így különösen a polgári eljárásban, a szabálysér-tési vagy a fegyelmi eljárásban hozott határozat, illetőleg az abban megállapított tényállás.

oltalmában kell részesíteni és így azt úgysem lehetne magánjogi úton újabb megvitatás alá bocsátani.”⁶ A polgári jogi igény egyéb törvényes útra, azaz annak a büntetőeljáráson kívüli elbírálásra utasítása kivételes lehetőség csupán, a Be. meghatározza azokat az esetköröket, amikor kötelező, illetve amikor erre lehetőség nyílik.⁷ A joggyakorlat azt mutatja azonban, hogy a törvényi kivételként megfogalmazott fakultatív lehetőséggel gyakrabban élnek a bírák, mint ahogyan az indokolt lenne,⁸ ugyanis a büntetőbírósnak ebben az esetben megszűnik a kötelezettsége arra, hogy polgári jogi szabályok alkalmazásával érdemben elbírálja a döntést, a polgári bíróságra utalja a kérdés érdemi eldöntését. A „büntető eljárás befejezésének jelentős késleltetése”⁹ generálklauzula adta lehetőség indokolatlan kihasználása azonban problémákhoz vezethet. Turi 1950-ben megfogalmazott kívánalma tehát, miszerint „remélhető, hogy elsőfokú bíróságaink a perre utasítás jogával sohasem fognak pusztán kényelmi szempontból élni”¹⁰ jelen joggyakorlat alapján beigazolódott félelemnek tűnik.¹¹

A polgári jogi igény célja a sértett bűncselekménnyel keletkezett kárának megtérítése, amely igény büntetőeljárási szempontból csupán mellékkérdés, éppen ez az oka annak, hogy egyáltalán törvényi lehetőség van ezen igény elbírálásának egyéb törvényes útra utasítására. A büntető eljárás feladata elsődlegesen a büntetőjogi főkérdésben a büntetőjogi felelősség fennállásával kapcsolatos állásfoglalás, annak megléte esetén pedig büntetőjogi szankció kiszabása, alkalmazása.

A vagyonek Kobzás olyan büntetőjogi intézkedés, amelynek jogpolitikai célja a bűnös vagyon elvonása. Álláspontom szerint e jogintézmény részben tekintendő a helyreállító igazságszolgáltatás egyik eszközének,¹² ugyanis még csak közvetetten sem célja, a sértett bűncselekmény miatt megsérült vagyoni viszonyainak helyreállítása (és nincs is ilyen funkciója), hiszen a vagyonek Kobzás során elvont vagyon – a Btk. 75. § (5) bekezdése értelmében – az állam tulajdonába kerül. Célja kizárólag az elkövető vagyoni helyzetének a bűncselekmény elkövetése előtti állapotra való visszaállítása.¹³ Ám tekintettel arra, hogy a resztoratív szemlélet alapján nem csak az elkövető bűncselekmény előtti vagyoni helyzetének visszaállítása kell, hogy cél legyen, hanem a sértett vagyoni helyzetének reparációja is, és pedig utóbbihoz nagyobb érdek fűződik, mint önmagában a vagyonek Kobzás elrendeléséhez,¹⁴ a Btk. 74. § (5) bekezdés a) pontja vagyonek Kobzás elrendelését kizáró szabályt deklarál arra a vagyonra, amely a büntető eljárás során érvényesített polgári jogi igény fedezetül szolgál. E ponton kapcsolódik össze tehát

⁶ TURI 1950, 84. p.

⁷ Lásd Be. 335. §

⁸ Vö. RÓTH 2015, 475. p. BÉRCES LÁSZLÓ: *Polgári jogi igények érvényesítése a büntető eljárásban*. In: HARSÁGI VIKTÓRIA – WOPERA ZSUZSA (szerk.): *Az igazságszolgáltatás kihívásai a XXI. században*. Tanulmánykötet Gáspárdy László professzor emlékére. HVG-Orac, Budapest, 2007. 21–27. pp.

⁹ Be. 335. § (1) bek. (...) Ha a *polgári jogi igény érdemi elbírálása* jelentékenyen késleltetné az eljárás befejezését (...) a bíróság a polgári jogi igény érvényesítését egyéb törvényes útra utasíthatja.

¹⁰ TURI 1950, 85. p.

¹¹ Lásd BÉRCES 2007, 26. p.; RÓTH 2015, 475. p.

¹² Ellenkezőleg: MIHÓNÉ LEITNER JUDIT: *A bűncselekményből eredő vagyon elvonása – Vagyonek Kobzás*. Magyar jog 2013/2, 87. p.

¹³ NAGY FERENC: *A vagyonek Kobzásról*. Büntetőjogi Kodifikáció 2002/4, 16. p.; HOLLÁN MIKLÓS: *Vagyonek Kobzás*. HVG-Orac, Budapest, 2008. 104. p.; MIHÓNÉ 2013, 89. p.

¹⁴ 69. számú büntető kollégiumi vélemény; Vö. MIHÓNÉ 2013, 90. p.; HERZOG 2010, 2380. p.

vagyonekobbzás mint vagyonekvonással járó büntetőjogi intézkedés, valamint a sértett vagyoni helyzetének helyreállítását szolgáló polgári jogi igény jogintézménye. Álláspontom szerint e rendelkezés mikénti értelmezése ad választ a hipotézisben megfogalmazottakra. Egyértelmű és kétségtelen az, hogy abban az esetben, ha a sértett egyáltalán nem kíván a büntetőeljárás során polgári jogi igényt érvényesíteni, hanem a kártérítés iránti keresetet a büntetőeljárástól függetlenül, polgári bíróság előtt terjeszti elő (vagy azt egyáltalán nem érvényesíti),¹⁵ úgy e jogcselekménye nem fogja érinteni a büntetőeljárásban a vagyonekobbzás alkalmazását. Nem ad vitára okot az sem, hogy abban az esetben, ha a büntetőbíróság az előtte előterjesztett polgári jogi igény kérdésében érdemben dönt, éspedig annak helyt ad, úgy a polgári jogi igény fedezetéül szolgáló vagyonrész vonatkozásában fennáll az idézett törvényi tilalom.¹⁶ Kérdés azonban, hogy mi a helyes értelmezés a rendelkezésre álló vagyon vonatkozásában abban az esetben, ha a sértett a büntetőeljárás során mint magánfél kívánja érvényesíteni a polgári jogi igényét, azonban a bíróság azt érdemi döntés, tartalmi vizsgálat nélkül egyéb törvényes útra utasítja? Vajon köti a büntetőbíró a vagyonekobbzás alkalmazása során a Btk. 74. § (5) bekezdés a) pontban megfogalmazott alkalmazási tilalom, avagy egyéb törvényes útra utasított polgári jogi igény nem érinti a teljes bűnös vagyon elkobbzását?

III. Az uralkodó jogértelmezés

A vagyonekobbzásról szóló 69/2008. büntető kollégiumi vélemény kifejezetten foglalkozik a polgári jogi igény fedezetéül szolgáló vagyon elkobbzásának kérdésével. Már a kollégiumi vélemény ratio decidendi-jében *expressis verbis* megfogalmazásra kerül, hogy „a polgári jogi igény érvényesítésének egyéb törvényes útra utasítása esetén a Btk. 74. § (5) bekezdésének a) pontja szerinti rendelkezés nem akadály a vagyonekobbzás elrendelésének, amennyiben annak egyéb törvényi feltételei fennállnak.”¹⁷ Így kifejezetten amellet foglal állást, miszerint kizárólag abban az esetben releváns a vagyonekobbzásra vonatkozó tilalom, amennyiben a bíróság *érdemben* dönt a polgári jogi igényről. Az uralkodó értelmezés számos bírósági döntésben megmutatkozik, így például a BH 2015. 155 határozat is kizárólag a büntetőeljárás során érdemben elbírált polgári jogi igény esetére szűkíti a vizsgált rendelkezés értelmezését akkor, amikor oly módon fogalmaz, hogy „az 1978. évi IV. törvény 77/B. § (5) bekezdés pontja is (...) a büntetőeljárás során érvényesített polgári jogi igény és a vagyonekobbzás feltételeinek összeütöközése esetére biztosítja előbbi primátusa mellett - a büntetőeljárás idejére - a kétszeres elvonás tilalmát.” A „büntetőeljárás idejére” kitélt a Btk. releváns rendelkezése nem tartalmazza, ám a döntés e gondolatjelek között megfogalmazott, szűkítő értelmezést deklaráló mondatrészrel juttatja kifejezésre azt, hogy a *contrario* az egyéb törvényes útra utasítás esetén a polgári eljárás során a kétszeres elvonás tilalma a vagyonekobbzás részleges mellőzésével nem biztosított, a magánjogi igénynek ez esetben nincsen primátusa. Egy másik bírósági döntés – szintén a Btk.-ban meg nem található szóhasználat

¹⁵ Vö. GYIT-H-BJ-2008-63. bírósági határozat

¹⁶ LB-H-BJ-2010-16. bírósági határozat; 10-H-BJ-2014-25. bírósági határozat

¹⁷ 69/2008 BK vélemény II/2.

élve – oly módon fogalmaz a vizsgált rendelkezés vonatkozásában, hogy „a tiltó rendelkezés a büntetőeljárásban érvényesített és a bíróság által megítélt polgári jogi igényre vonatkozik”¹⁸ Azaz e határozatban is az látható, hogy a joggyakorlat kizárólag az büntetőeljárásban, érdemben megítélt polgári jogi igény vonatkozásában látja alkalmazandónak a tilalmat.

IV. A joggyakorlat kritikája – érvényesítés egyenlő elbírálás?

A vizsgálat tárgyát képező rendelkezés joggyakorlatban uralkodó értelmezésének helytelenségét mindenekelőtt a nyelvtani értelmezés eszközével igyekszem alátámasztani, majd álláspontom mellett a teleologikus értelmezés, valamint a nullum crimen elvnek való megfelelés segítségével érvelek.

1. Kritika nyelvtani értelmezés alapján

A kollégiumi véleményben foglalt bírói gyakorlat álláspontom szerint aggályos, ugyanis a joggyakorlat a vizsgált, kizáró rendelkezés által megfogalmazott „*érvényesített*” terminust következetesen az „*elbírált*” fogalom szinonimájaként értelmezi. Ez az, álláspontom szerint értelmezési következetlenség mutatkozik meg egyértelműen például a Debreceni Ítéltábla egy 2015-ös határozatában is, amely a következőképpen foglal állást a két jogintézmény kollíziója tárgyában, utalva a 69/2008. büntető kollégiumi véleményre: *a polgári jogi igény érvényesítésének egyéb törvényes útra utasítása esetén a vagyonek Kobzást érdemben elbírált polgári jogi igény esetén tilalmazó anyagi jogi rendelkezés nem képezi akadályát a vagyonek Kobzás elrendelésének, amennyiben annak egyéb törvényi feltételei fennállnak.*¹⁹ Egyértelműen látható, hogy e helyen a bíróság a törvényben megfogalmazott érvényesítés fogalom helyett az érdemi elbírálás fogalmat használja.

Szintén alátámasztja érvelésemet a már fentebb idézett bírósági határozat kiragadott rendelkezése, miszerint „a tiltó rendelkezés a büntetőeljárásban érvényesített és a bíróság által megítélt polgári jogi igényre vonatkozik”.²⁰ Habár e megállapítás tartalmilag álláspontomat cáfolni látszik, alakilag azt mégis alátámasztja, hiszen amennyiben szinonimaként kellene értelmezni az *érvényesítés*, valamint *elbírálás* fogalmakat, úgy nem lenne szükség e kettőnek a konjunktív feltételként való megfogalmazására, összekapcsolására. Tekintettel továbbá arra, hogy a vagyonek Kobzás alkalmazását tiltó, vizsgált rendelkezés kizárólag az „*érvényesített*” fogalmat használja, így a joggyakorlat általi szűkítő feltétel – nevezetesen az érdemi elbírálás, avagy a bíróság általi megítélés – *contra legem* értelmezésnek minősülnek. A törvényben használt *polgári jogi igény* „*érvényesítése*” már eleve, pusztán grammatikai értelmezés alapján sem feltételezi azt, hogy a büntetőbíróság ténylegesen a büntetőeljárásban *bírálja el* a polgári jogi igényt, hanem kizárólag azt, hogy a polgári jogi igényét sértett mint magánfél a büntetőbíróság előtt *előterjesztette*.

¹⁸ K-H-BJ-2012-195. bírósági határozat

¹⁹ DIT-H-BJ-2015-148 bírósági határozat

²⁰ K-H-BJ-2012-195. bírósági határozat

Analóg nyelvtani értelmezési módszer alkalmazására ad okot a zár alá vétel kényszerintézkedés feloldására vonatkozó szabály is, amely grammatikai vizsgálatával álláspontom szerint érvelésem alátámasztható. A Be. 160. § (1) bekezdésének e) pontja kimondja, miszerint a zár alá vételt fel kell oldani abban az esetben, ha „*a polgári jogi igény egyéb törvényes útra utasítása esetén az ügyész, illetve a magánfél hatvan napon belül nem igazolta, hogy az igényét érvényesítette*”. Jelen rendelkezés a tanulmány által vizsgált, a vagyonekobbzás alkalmazását kizáró szabállyal egyezően az „*érvényesített*” terminust használja, és – az anyagi jogi, valamint eljárásjogi rendelkezés dogmatikai természetétől eltekintve – a két jogintézmény a bűnös vagyonnal való *állami* rendelkezés okán összehasonlításra nem csak terminológiai, hanem tartalmilag is alkalmas. Ezért álláspontom szerint a zár alá vétel feloldására vonatkozó rendelkezés mikénti értelmezésének helye van jelen érvelési rendszerben. A büntető eljárásjogi kommentár-irodalom,²¹ valamint tankönyvirodalom²² egyezően oly módon értelmezi jelen rendelkezésben a polgári jogi igény érvényesítését, hogy a polgári bíróság előtt a magánjogi igény elbírálására vonatkozó keresetet *elő kell terjeszteni*. Látható tehát, hogy az igény érvényesítése az igénynek a polgári bíróság elé terjesztését jelenti csupán, amely alapján a polgári eljárás megindul, tekintet nélkül arra, hogy végső soron az igénynek a bíróság majd helyt ad, vagy azt elutasítja. Így álláspontom szerint, ha a joggyakorlat a zár alá vétel feloldásának kizárása esetén az érvényesítés szót oly módon értelmezi, hogy a polgári eljárást meg kell indítani, úgy helytelen a vagyonekobbzás kizárását érintően az érvényesítés fogalmat érdemben elbíráltként értelmezni.

Ennek okán úgy vélem, hogy a büntetőbíróság azon döntése, miszerint a polgári jogi igényt a büntetőeljárásban bírálja el, vagy azt egyéb törvényes útra utasítja, az annak fedezetül szolgáló vagyon vagyonekobbzás hatálya alóli kivételét nem determináló kérdés.

2. Kritika teleologikus értelmezés alapján

Álláspontom szerint a vizsgált rendelkezés jelentése a nyelvtani értelmezés eszközével tisztázható, azonban ha a teleologikus értelmezés eszközét hívjuk segítségül, úgy vélem akkor is hasonló eredményre jutunk. A jogalkotó célja a vagyonekobbzás alkalmazását kizáró rendelkezés deklarálásával feltehetően az a felismerés volt, hogy a sértett vagyoni igénye előnyt kell, hogy élvezzen a ténylegesen az állam vagyonát gyarapító vagyonekobbzás feltétlen alkalmazásánál. A polgári jogi igénynek a büntetőeljárásban való érvényesítése a sértett döntése,²³ azonban amennyiben ezt az igényét deklarálja, és polgári jogi igényét előterjeszti, a büntetőbíróságnak – mint ahogyan az a polgári jogi

²¹ „A feloldási okok esetén kivételt jelent, (...) ha a pénzüsszeg feletti rendelkezési jogot magának követelő személy 60 napon belül polgári eljárást *indított*.” SOMOGYI GÁBOR: *Be. 126–163. §*. In: Nagykommentár a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény. Wolters Kluwer, Budapest, 2016. 160. §

²² „(...) a polgári jogi igény *megítélése vagy érvényesítésének egyéb törvényes útra utasítása* esetén a zár alá vétel feloldását a törvény határidőhöz köti.” HERKE CSONGOR – FENYVESI CSABA – TREMMEL FLÓRIÁN: *A büntető eljárásjog elmélete*. Dialog Campus, Budapest – Pécs, 2012. 215. p. A zár alá vételt fel kell oldani, ha „a polgári jogi igényt érvényesítő ügyész, illetőleg a magánfél hatvan napon belül nem igazolja, hogy az *igényét érvényesítette, azaz a polgári perrendtartás szerint a pert nem indította meg*.” TÓTH MIHÁLY: *A kényszerintézkedések*. In: Belovics Ervin – Tóth Mihály: Büntető eljárásjog. HVG-Orac, Budapest, 2013. 189. p.

²³ Vö. HERZOG 2010, 2383. p.

igényre vonatkozó büntetőeljárási szabályokból is fakad – törekednie kell arra, hogy azt *érdemben* elbírálja. Amennyiben az érdemi elbírálás elmarad, úgy nemcsak a sértett kerül kedvezőtlen helyzetbe azáltal, hogy más, peres úton kell érvényesítenie a bűncselekménnyel keletkezett vagyoni igényét, hanem potenciálisan a terhelt számára is hátrányos helyzet áll elő: a teljes bűnös vagyon elkobzását követően vele szemben érvényesített kártérítési igény kielégítésére nem kerülhet sor főszabály szerint az elvont bűnös vagyomból. Ezzel sérülhet a kétszeres elvonás tilalma. Azaz a büntető anyagi jogi rendelkezés jelenlegi értelmezése mind a sértett, mind pedig a terhelt számára hátrányos. A büntető anyagi jogi szabályok vonatkozásában érvényesülő nullum crimen elv értelmezési aspektusa alapján pedig tilos a normát az elkövető hátrányára értelmezni.

A vizsgált rendelkezés általam is helyesnek vélt értelmezése nem példa nélküli a joggyakorlatban, azonban ilyen döntés hatályban tartására az uralkodó gyakorlatra tekintettel aligha kerül sor. Így például az elsőfokú bíróság lopás büntette miatt indult eljárásban a sértett által előterjesztett polgári jogi igényt egyéb törvényes útra utasította, majd pedig a bűnösséget megállapító ítéletben az ügyészi indítvány ellenére mellőzte a vagyoneklobzás alkalmazását azért, mert „*az a sértett polgári jogi igénye kielégítési alapjának elvonását eredményezte volna*”. Emellett annak alkalmazását a terheltekre nézve méltánytalannak is tartotta, mivel „*ha az egyéb úton érvényesített polgári jogi igénynek a bíróság helyt ad, úgy egy bűncselekmény elkövetéséért a terhelteknek kétszer kellene helytállniuk*”. Érvelése szerint *a sértett 1 millió forint összegben terjesztett elő polgári jogi igényt, az okozott kár azonban 207.000 forint volt, így az intézkedés alkalmazása nyilvánvalóan arra a vagyonra irányult volna, ami a magánfél polgári jogi igényének kielégítésére szolgálna.*²⁴ A másodfokú bíróság osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját, a Legfelsőbb Bíróság megváltozatta azonban a határozatot, és alkalmazta a vagyoneklobzást, tekintettel az uralkodó – tipikusan a 69/2008 büntető kollégiumi vélemény által determinált – joggyakorlatra.

Álláspontom szerint tehát mind a nyelvtani, mind pedig a teleologikus értelmezés szerint az a helyes, képviselhető értelmezés, hogy abban az esetben, ha a polgári jogi igény a büntetőperben előterjesztésre kerül, ám a büntetőbíró nem bírálja el azt a büntetőeljárás keretében, hanem egyéb törvényes útra utasítja, úgy a vagyoneklobzásra vonatkozó, fent idézett rendelkezése alkalmazandó, és a polgári jogi igény fedezetéül szolgáló vagyon nem vonható el.

V. Megoldási javaslatok

Ahhoz, hogy a jogértelmezés és a jogalkalmazás közötti feszültség megfelelőképpen, adekvát módon feloldható legyen, szükséges megfogalmazni, vajon mi okozza a diszkrepanciát, mi az a kriminálpolitikai indok, amely mentén az uralkodó jogértelmezés nyert teret. Úgy vélem, hogy az érvényesített, ám egyéb törvényes útra utasított polgári jogi igény fennállásának a vagyoneklobzás alkalmazása során való figyelmen kívül hagyásának alapvető oka az, hogy a büntetőbírók mindenképpen garantálni szeretnék,

²⁴ LB-H-BJ-2009-147. bírósági határozat

hogy bűnös vagyon semmiképpen se maradjon az elkövetőnél.²⁵ Éspedig ha a polgári kereset elbírálásától teszi függővé, hogy a bűnös vagyon egy része vagy egésze elvonásra kerül-e az elkövetőtől, az elvonás nem feltétlen garantált. Álláspontom szerint a Btk. vizsgált rendelkezésének vitatható értelmezése két megoldással kiküszöbölhető ki: vagy a jelen hatályos törvényszöveg nyelvtani értelmezésének megfelelően a polgári igazságszolgáltatásban való bizalom alapján az egyéb törvényes útra utasított polgári jogi igény vonatkozásában kizártnak tekinti a vagyonelkobzás elrendelését, vagy elvonja ugyan a büntetőbíróság a bűnös eredetű teljes vagyont, ám a polgári eljárásban kártérítési kötelezett felléphet az állammal szemben a polgári jogi igénynek az elkobzott vagyonból történő kielégítésének erejéig.

1. A Btk. rendelkezésének helyes értelmezése

Az első megoldás, azaz a vizsgált rendelkezés nyelvtani értelmezése a jogbiztonság szempontjából a legcélravezetőbb megoldás, ám a két jogintézmény közötti kollíziós problémát, *a minden bűnös vagyon elvonása és minden okozott kár sértettnek való megtérítése*-egyensúly megteremtésének csak részben optimális eszköze. Mint már említettem, a joggyakorlat állásfoglalása szerint kriminálpolitikai szempontból nem célravezető a vagyonelkobzás kizártsága az egyéb törvényes útra utalt polgári jogi igény esetén, ugyanis ekkor az állam a büntetőigény képében megjelenő reparációs igénynek kielégítését a polgári eljárás kétséges megindításától, a megindult polgári eljárás csupán potenciális marasztaló voltától tenné függővé. E jogpolitikai megállapítás helyessége sem teszi azonban legitimé álláspontom szerint a *contra legem* normaértelmezést. Persze fontos megemlíteni azt is, hogy a Be. szerinti büntetőjogi felelősség önálló elbírálásának elve²⁶ alapján a polgári bíróságot köti a büntetőügyben hozott határozat, azaz a bűnösséget megállapító ítélet (vagyis a megállapított büntetőjogi felelősség) a polgári jogi igény jogalapja egyben. Fontos megjegyezni azt is, hogy a törvényben meghatározott néhány esetben a vagyonelkobzás vonatkozásában a bizonyítási teher megfordul, azaz a vagyon bűnös eredetét kell vélelmezni, a *nem bűnös eredetet* a terheltnek kell bizonyítania.²⁷ Amennyiben a bizonyítás eredményes, úgy álláspontom szerint az hatással van a vagyonnak a kártérítési igény kielégítési alapjaként történő fenntartására is, amennyiben nem eredményes azonban, az sem jelenti automatikusan azt, hogy a polgári jogi igény vonatkozásában ne kellene bizonyítást lefolytatni az általános szabályok szerint. Ugyanis a büntetőjogi felelősség megállapítása, vagy annak meg nem állapítása²⁸ nem

²⁵ PASEWALDT 2012, 534. p.

²⁶ Vö. HERKE CSONGOR: *A polgári jogi igény*. In: Borbíró Andrea (szerk.): *A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve* 2. köt. 2009. 125. p.

²⁷ Btk. 74. § (4) bekezdés

²⁸ Fontos megjegyezni e helyen, hogy abban az esetben, ha a büntetőbíróság felmentő ítéletet hoz, a polgári jogi igénynek nem lehet helyt adni, azt egyéb törvényes útra kell utasítani. HERKE 2009, 130. p.; RÓTH 2015, 478. p.; BÉRCES 2007, 26. p.; TURI 1950, 85. p.

jelenti automatikusan a deliktuális, avagy kontraktuális felelősség fennállását is, e tekintetben a polgári jogi felelősség anyagi jogi szabályai körültekintően vizsgálандók.²⁹

A magyar szabályozástól eltérően a német Btk. kizárja a vagyonelevonás alkalmazhatóságát abban az esetben, ha a „*cselekmény sértettjének a cselekményből magánjogi igénye ered, aminek teljesítéséhez az összeget a tettestől vagy a résztől a bűncselekmény bevételeiből vonná el*”.³⁰ A norma értelmezése alapján elegendő, ha ilyen igény fennáll, az már nem szükséges feltétele a kizáró rendelkezés alkalmazásának, hogy az igényt a jogosult érvényesítse is.³¹ Hasonló gyakorlat hazai alkalmazása jelen jogszabályi környezetben vitathatatlannal *contra legem* lenne, azonban a joggyakorlatban találni olyan döntést, amely a német mintának megfelelő tág értelmezést ad a vizsgált tilalmi normának. A Győri Ítéltábla hatályon kívül helyezte a Zala Megyei Bíróságnak a vagyonelevonás alkalmazásának mellőzését kimondó határozatát, ám a Zala Megyei Bíróságnak e helyen relevanciával bíró indokolása a polgári jogi igény és a vagyonelevonás kollíziója vonatkozásában haladó szemléletű. A bíróság helyesen helyezkedett arra az álláspontra, hogy a büntetőeljárás során érvényesített polgári jogi igényként nem értékelhető, hogy a sértett feljelentésében indítványozta az okozott kár megállapítását. Ebből a helyes megállapításból mégis arra következtetett, hogy „*a vagyonelevonás a földhivatal kárának érvényesítése esetén a megtérítést meghiúsítaná, a vádlottal szemben pedig tényleges jövedelem nélkül, jelentős anyagi hátrányt okozna, amelyek miatt az intézkedés alkalmazása meghiúsítaná a vádlott és a sértett korábbi, a bűncselekmény elkövetése előtti vagyoni helyzetének helyreállítását.*”³² A Zala Megyei Bíróság döntése vitathatatlannal helytelen volt, anyagi jogi jogszabályt sértett, de *pro futuro* e ratio mentén történő szabályozás, láthatjuk, Európában nem példa nélküli. A *Hollán* által említett német megoldásnak megfelelően tehát nem engedhető meg a bűnös eredetű teljes vagyon elkobzása abban az esetben, ha már eleve polgári jogi igény fennáll, és pedig tekintet nélkül arra, hogy az akár a büntető, akár a polgári eljárásban kerül érvényesítésre.³³ Ez utóbbi megoldás alkalmazását de lege ferenda nem tartom célravezetőbbnek a jelenlegi szabályozásnál, a joggyakorlat és a jogtudomány általi értelmezés közötti szakadékot még tovább mélyítené.³⁴

²⁹ Vö. HERKE 2009, 127. p.; 130. p.; 131. p.; 136. p.; KOMÁROMI BRIGITTA: *Kártérítés a büntetőperben (A polgári anyagi és eljárásjogi szabályok érvényesülése a büntetőeljárás bírósági szakaszában)*. Büntetőjogi Szemle 2015/1–2, 64. p.

³⁰ Német Btk. 73. § (1) bekezdés II. fordulat: *Dies gilt nicht, soweit dem Verletzten aus der Tat ein Anspruch erwachsen ist, dessen Erfüllung dem Täter oder Teilnehmer den Wert des aus der Tat Erlangten entziehen würde.* Fordítás: HOLLÁN 2008, 184. p.

³¹ HOLLÁN 2008, 184. p.; HERZOG 2010, 2380. p.

³² GYIT-H-BJ-2008-63. bírósági határozat

³³ HOLLÁN 2008, 184. p.

³⁴ Megjegyzendő, hogy a német szabályozás a magánjogi igény fennállását azért deklarálja vagyonelevonás alkalmazását kizáró tényként, hogy a károsult vagyoni igényének kielégítése ne kerüljön veszélybe, valamint a magánjogi igény kötelezettjét ne veszélyeztesse a kétszeres elvonás. Abból a célból azonban, hogy a bűnös vagyon semmiképpen se maradjon a bűncselekmény elkövetőjénél, abban az esetben, ha a büntetőeljárás úgy zárul le, hogy a vagyonelevonás alkalmazására ezen kizáró szabály miatt nem került sor, akkor a büntetőeljárásban a vagyon biztosítására alkalmazott intézkedést meghatározott ideig (3 év) fenn kell tartani [Német Be. 111. § (4) bekezdés i) pont]. Ha ezen idő alatt a károsult, a magánjogi igény jogosultja igényét polgári bíróság előtt nem érvényesíti, úgy a vagyon – mintha csak vagyonelevonás történt volna – törvény erejénél fogva az állam tulajdonába kerül. HERZOG, 2010, 2382. p.

Álláspontom szerint az értelmezési diszkrepanciára jogalkotói lépés jelentene megoldást, ugyanis abban az esetben, ha a cél valóban az, hogy a büntetőbíróóság a polgári jogi igény fedezetéül szolgáló vagyont a vagyonekobzás tekintetében kizárólag a polgári jogi igénynek a büntetőeljárársban való érdemi elbírálása esetén vegye figyelembe, úgy azt *expressis verbis*, az *érdemi elbírálás* terminológiával lenne szükséges megfogalmazni, a jelenlegi *érvényesítés* helyett.

2. Az állam helytállási kötelezettségének biztosítása

2.1. De lege lata

Abban az esetben, ha a vagyonekobzásra a polgári jogi igény fennállásától, illetve érvényesítésétől függetlenül sor kerül, úgy a kétszeres elvonás tilalmának sérelme kizárólag oly módon küszöbölhető ki, ha a később, a polgári eljárásban megítélt kártérítés a már elvont bűnös vagyontól kerül kielégítésre.³⁵ Álláspontom szerint ez a megoldás a legcélravezetőbb kriminálpolitikai, valamint resztoratív szempontból is, ugyanis garantált a bűnös vagyont teljes elvonása, valamint az állam helytállásával e vagyontól a sértett is kielégítést nyerhet, amennyiben kártérítési igényének a polgári bíróság helyt ad.

Mint ahogy azt *Hollán Miklós* ismerteti, a BKT-PKT-GKT 1/1986. számú állásfoglalás foglalkozott azzal a kérdéssel, vajon alkalmazható-e vagyonekobzás abban az esetben, ha a bűncselekmény elkövetőjét kártérítési kötelezettség terheli. Az állásfoglalás szerint a vagyonekobzás alkalmazható, és ebben az esetben az elkövetőnek a sértettel szemben fennálló kártérítési kötelezettségéért az államnak lesz helytállási kötelezettsége.³⁶ Ezt az állásfoglalást a 2/2015. számú BKMPJE határozat részben a büntetőjogi szabályozás megváltozása,³⁷ részben a Ptk. részletesebb szabályozásának indokolásával nem tartotta fenn.³⁸ A vagyonekobzás újraszabályozásával került be a rendelkezések közé annak elrendelését kizáró körülmények köre, így a vagyonekobzásnak a polgári jogi igénnyel fennálló viszonyát szabályozó, jelen tanulmányban vizsgált klauzula is.³⁹ A bírói gyakorlat egy része is állást foglal emellett, miszerint a polgári jog eszköztárszerével a kérdés megnyugtatóan megválaszolható. Így a Kúria egy 2012-es döntésében tévesnek ítéli azt a megállapítást, miszerint a „*vagyonekobzás elrendelése a sértett kárigényének fedezetét vonná el*” abban az esetben, ha a polgári jogi igényt egyéb törvényes útra utasítja a büntetőbíróóság, „*mert ilyen esetben az 1959. évi IV. tv. (Ptk.) 120. §-ának (2) bekezdése értelmében az állam helytállási kötelezettséggel tartozik.*”⁴⁰ Látható tehát, hogy formálisan nem beszélhetünk szabályozási hiátusról, hiszen amíg korábban az említett állásfoglalás alapján, jelenleg a releváns büntető anyagi jogi, valamint

³⁵ Vö. BÉRCES 2007, 27. p.

³⁶ HOLLÁN 2008, 185. p.

³⁷ A vagyonekobzás szankciót 2002. március 31-én hatályon kívül helyezte a jogalkotó, majd a jogintézményt intézkedésként teljesen újraszabályozva azt 2001. évi CXXI. törvénnyel iktatta újra a Btk-ba, amely rendelkezés 2002. április 1-jétől hatályos. HOLLÁN 2008, 63. p.; 103. p.

³⁸ BKT-PKT-GKT 1/1986. számú állásfoglalás IV.

³⁹ Vö. HOLLÁN 2008, 185. p.

⁴⁰ K-H-BJ-2012-195. bírósági határozat

polgári anyagi jogi rendelkezések megfelelő együttértelmezésével megoldható a probléma, az állam helytállási kötelezettsége továbbra is fennáll. Valóban lehetőség van azonban a hatályos polgári jogi szabályok alapján arra, hogy a bűncselekmény elkövetője, azaz a vagyonekobbzás intézkedés hatálya alatt álló személy vagyoni igényt érvényesítsen az állammal szemben a vele szemben polgári, vagy más, ám nem büntetőeljárásban megítélt magánjogi igény erejéig az elkobzott vagyon terhére? Álláspontom szerint a vonatkozó polgári jogi rendelkezés részletes elemzése során megállapítható, hogy a vizsgált esetben nem vetíthető le egyértelműen az állam helytállási kötelezettségének fennállása.

2.2. Az állam kártalanítás nélküli tulajdonszerzésére vonatkozó szabályok értelmezése a vagyonekobbzás tükrében

A 2013. évi V. törvény az 5:42. § (1) bekezdésében rendelkezik a vagyoni, tulajdoni viszonyok rendezéséről arra az esetre, ha az állam kártalanítás nélkül, hatósági határozattal szerez tulajdont. A Ptk. kimondja, hogy *„ha az állam jogszabály erejénél fogva, valamint bírósági vagy más hatósági határozattal kártalanítás nélkül szerez tulajdonjogot, a dolog értékének erejéig felel a volt tulajdonosnak a tulajdonszerzésekör - jogszabály, bírósági és más hatósági határozat vagy visszterhes szerződés alapján - jöhiszemű személlyel szemben fennálló kötelezettségéért. Az állam felelőssége akkor áll fenn, ha a jogosult a volt tulajdonos vagyona végrehajtást vezetett, és a végrehajtás során a követelés nem nyert kielégítést.”*

A polgári jogi szakirodalom, valamint kommentárirodalom alapján vitathatatlan, hogy az állam bírósági határozat alapján, kártalanítás nélkül szerez (eredeti) tulajdont a vagyonekobbzás intézkedés alkalmazása esetén az elvont vagyon felett.⁴¹ Így a kötelezettség fennállásához szükséges első feltétel maradéktalanul teljesül, további vizsgálatot nem igényel.

A következő felmerülő kérdés, hogy ki az, akinek a kötelezettségéért az állam helytállni köteles. A Ptk. úgy fogalmaz, hogy a „volt tulajdonos” az, akinek a harmadik, jöhiszemű személlyel szemben fennálló kötelezettségéért az állam helytáll, így álláspontom szerint elengedhetetlen annak pontos értelmezése, vajon ki az a *volt tulajdonos*? Ehhez elsősorban annak a kérdésnek a megválaszolása szükséges, vajon a bűncselekmény elkövetője polgári jogi értelemben tulajdonosává válik-e annak a dolognak vagy vagyonnak, amelyet bűncselekmény útján szerzett meg? Ugyanis ha igen, akkor az államot terhelő igénykielégítési kötelezettség minden további nélkül alkalmazható, ha azonban nem, akkor a kétszeres elvonás problematikája továbbra is fennáll. Axiomatikus az a tétel, miszerint a bűncselekmény elkövetője sohasem válik tulajdonossá.⁴² Mint ahogyan azt Klein Ede 1913-as tanulmányában találóan megfogalmazza: *„(...) az eltulajdonítási deliktum a tulajdonjoggal szemben erőtlen marad; hogy a károsítás hatása csupán a tulajdonosnak saját dologához való tényleges viszonyára szorítkozik, hogy tehát a tettes tette által sohasem nyerhet tulajdonjogot a jogellenesen elkezelt dolog felett. A*

⁴¹ MENYHÁRD ATTILA: *A tulajdonjog megszerzése. (Ötödik könyv. Dologi jog. V. cím)*. In: Vékás Lajos – Gárdos Péter (szerk.): *Kommentár a Polgár Törvénykönyvhöz*. I. kötet. Wolters Kluwer, Budapest, 2014. 992. p.

⁴² Vö. MENYHÁRD ATTILA: *Dologi jog*. Eötvös Kiadó, Budapest, 2010. 247. p.

*res állandóan furtiva marad.*⁴³ Tehát a bűncselekmény elkövetője, de főszabály szerint⁴⁴ a bűnös vagyон egyéb birtokosa, sem lesz sohasem tulajdonos, ugyanis bűncselekmény elkövetése nem képezhet alapot vagyonszerzésre.⁴⁵ Így amikor az állam az elkobzott vagyон felett tulajdonjogot szerez, a vagyон *eredeti* tulajdonosától szerzi azt meg, nem attól, akivel szemben a vagyонelkobzást alkalmazza. Így a „volt tulajdonos” álláspontom szerint nem a bűnös vagyон korábbi birtokosa, akitől azt elvonták, akit a kártérítési kötelezettség terhel. A polgári jogi igény/kártérítési igény fennállása esetén pedig a vagyон *eredeti* tulajdonosának, a sértettnek áll fenn követelése a bűncselekmény elkövetőjével, a vagyонelkobzás hatálya alatt álló személlyel szemben, éppen a volt tulajdonosnak lesz igénye azzal szemben, aki nem szerzett tulajdonjogot, nem pedig a volt tulajdonossal szemben áll fenn egy külső, harmadik személynek kötelezettsége.⁴⁶ Mivel e feltétel értelmezésem szerint a vagyонelkobzásra levetítve nem teljesül, és pedig bármelyik feltétel hiánya kizárja az állam felelősségét,⁴⁷ álláspontom szerint a Ptk. e rendelkezéséből nem következik az, hogy az állam a bűncselekmény elkövetőjét terhelő kártérítési kötelezettség vonatkozásában helytállási kötelezettséggel tartozik az elkobzott vagyон erejéig.⁴⁸

2.3. De lege ferenda

Jóllehet a kiterjesztő analógia a polgári jogban nem tilalmazott, valamint az értelmezési játéktér is sokkal nagyobb, mint a büntetőjogban, úgy vélem, hogy *pro futuro expressis verbis*, értelmezési anomáliáktól mentes rendelkezésben kellene kimondani azt, hogy amennyiben a polgári jogi igény kielégítésére nem a büntetőeljárásban került sor és a bíróság vagyонelkobzást alkalmaz, úgy az állam a polgári jogi igény kielégítéséért az elkobzott vagyон erejéig felel. Habár már a második feltételnek való meg nem felelés

⁴³ KLEIN EDE: *Tulajdonszerzés a nem tulajdonostól*. Jogtudományi Közlöny 1913/27, 231. p.

⁴⁴ Kivételt képez e főszabály alól a nem tulajdonostól való tulajdonszerzés esete, amikor is a jóhiszemű, kereskedelmi forgalomban ellenérték fejében szerző fél a dolog tulajdonosává válik akkor is, ha azt nem tulajdonostól szerezte. Így a bűncselekmény elkövetőjétől jóhiszeműen szerző fél tulajdonossá válik, ám a bűncselekmény elkövetője sohasem. Ez a kivétel azonban a vagyонelkobzás szempontjából eleve nem bír relevanciával, ugyanis a Btk. 74. § (5) bekezdés b) pontja alapján *nem rendelhető el vagyонelkobzás arra a vagyonra, amelyet jóhiszeműen, ellenérték fejében szereztek*. Összevetve a tilalmat a nem tulajdonostól való tulajdonszerzés polgári jogi esetével, megállapítható, hogy vagyонelkobzást ugyan nem rendel el a bíróság e vagyonra, így az állam nem válik tulajdonossá, viszont a tulajdonszerzéshez szükséges „*kereskedelmi forgalomban való szerzés*” hiánya esetén a jóhiszeműen, bűncselekmény elkövetőjétől szerző fél sem válik tulajdonossá. De lege ferenda indokolt lenne a Btk. e rendelkezésének kiegészítése a kereskedelmi fogalomban való szerzés kitételével az összhang megteremtése céljából, ugyanis az új Ptk. a korábbihoz képest immáron semmi esetre sem fűz tulajdonszerzési joghatást kereskedelmi forgalmon kívüli nem tulajdonosról való szerzéshez.

⁴⁵ NAGY 2002, 15–16. pp.

⁴⁶ Elképzelhető olyan eset, amikor a volt tulajdonos egyben a vagyонelkobzás hatálya alatt álló személy, mégpedig álláspontom szerint azon ritka esetekben, amikor a vagyонelkobzás vonatkozásában a bizonyítási teher megfordul, és a vagyон tiszta eredetét a terheltnek nem sikerül bizonyítani. A bizonyítottság hiánya a vagyонelkobzás elrendelését determináló tény, ám ez nem jelenti azt, hogy a vagyoni körbe ne tartozhatnának olyan dolgok, olyan vagyон, amelyek felett tényleg a terheltnek áll fenn tulajdonjoga, amelyek materiálistan nem bűnös eredetűek, pusztán a vélelem megdöntésének sikertelensége vezet elkobzásukhoz. Polgári anyagi jogi értelemben ekkor az állam a volt tulajdonostól, a terhelttől szerez eredeti tulajdont.

⁴⁷ LENKOVICS BARNABÁS: *Dologi jog*. Eötvös Könyvkiadó, Budapest, 2014. 114. p.

⁴⁸ Eltérően: HOLLÁN 2008, 185. p.

okán nem vizsgáltam tovább a Ptk. vonatkozó rendelkezését, fontos megállapítani azt, hogy e szabályozás jelen formájában akkor sem garantálná a kétszeres elvonás megakadályozását, ha a *volt tulajdonos* kitétel helyett olyan személyi kör szerepelne, amely alá a bűncselekménnyel vagyont szerző *birtokos* szubszumálható, ugyanis az állam helytállási kötelezettsége szubszidiárius csupán, arra eleve csak akkor kerülhet sor, *ha a jogosult a volt tulajdonos vagyónára végrehajtást vezetett, és a végrehajtás során a követelés nem nyert kielégítést*. Így abban az esetben, ha a károkozó az elkobzott vagyonon felül még megfelelő mennyiségű vagyonnal rendelkezik, úgy a kártérítési kötelezettség az állam helytállása nélkül, őt terheli. Mindezek alapján pedig ebben az esetben a kétszeres elvonás problematikája továbbra is megoldatlan marad. Úgy vélem, hogy a kétszeres elvonás tilalmának érvényesülése nem függhet az elkövető/károkozó vagyoni helyzetétől, így de lege ferenda, az értelmezési anomáliáktól mentes rendelkezés megfogalmazása mellett az állam szubszidiárius helytállási kötelezettségének elhagyását látom indokoltnak, kifejezetten a vagyonelkobzás relációjában.

VI. Zárszó

Úgy vélem, a fent említett két megoldás kombinációja hatékonyan járulna hozzá ahhoz, hogy a kétszeres elvonás tilalma maradéktalanul érvényesülhessen. Így álláspontom szerint szükséges Btk. 74. § (5) bekezdés a) pontja szövegének módosítása, az *érvényesített* terminológia helyett az érdemben *elbírált* fogalom használata, azaz annak nyilvánvalóvá tétele, hogy az egyéb törvényes útra utalt polgári jogi igény esetén a vagyonelkobzás vonatkozásában e tilalom nem áll fenn, amennyiben valóban ez a jogalkotó célja. Emellett álláspontom szerint expressis verbis szükséges az állam helytállási kötelezettségére vonatkozó olyan szabály megfogalmazása, amely a vagyonelkobzás alkalmazását követően érvényesített kártérítési kötelezettség vonatkozásában kifejezetten lehetővé (sőt kötelezővé) teszi az államnak a vagyonelkobzás hatálya alatt álló személylyel szembeni helytállását, a károkozónak az elvont vagyon erejéig az állammal szembeni igényérvényesítését. Ugyanis ennek hiányában nem csak a kétszeres elvonás tilalma sérül, hanem a sértett kárának tényleges megtérülése is kérdésessé válik, éspedig utóbbihoz álláspontom szerint nagyobb érdek fűződik, mint a szankció alkalmazásához. Ahogyan *Marton Géza* a büntetés és kártérítés kapcsolatát elemző tanulmányában megfogalmazza: „*A büntetés elmaradhat, de a reparáció nem.*”⁴⁹

⁴⁹ MARTON GÉZA: *Büntetés és kártérítés*. In: Moór Gyula (szerk.): *Büntetőjogi tanulmányok* Angyal Pál születése 60-ik és jogtanári működése 35-ik évfordulójának emlékére. Budapest, 1933. 11. p.